

КЛАСИЦИ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

Виљем Шекспир
Средолетне
ноћи сан

Превод Бранислава Г. Ромчевића

Наслов оригинала: *A Midsummer Night's Dream*, by William Shakespeare.

Наслов превода: *Средолејне ноћи сан*, од Виљема Шекспира.

Аутор превода: Бранислав Г. Ромчевић.

Друго издање (интернетско). Број примерака: отворен интернетски тираж.

Уредник, издавач и штампар: Бранислав Г. Ромчевић,
Новоградска 14, Београд.

Место и година штампања: Београд, 2017.

© 2012. **Бранислав Г. Ромчевић**. Сва права придржава Бранислав Г. Ромчевић. Ниједан део ове публикације не сме се репродуковати, држати у систему за похрањивање, или се преносити и умножавати у било ком облику или било којим путем – електронски, механички, фотокопирањем, снимањем звука или слике, или на било који други начин, нити икако комерцијално користити – без претходне писмене сагласности Бранислава Г. Ромчевића.

Ова електронска књига је у формату ADOBE PDF, са забраном копирања и штампања.

Садржај

О писцу и књизи	4
<i>Средолејне ноћи сан</i>	7
Појмовник преводиочев	98

О ПИСЦУ И КЊИЗИ

Виљем Шекспир (1564–1616), велики песник и највећи енглески – а по многима и светски – драмски писац, јесте један од генија чији живот, посебно онај његов део који се односи на стваралаштво, није ни издалека довољно документован. Пабирци документације – о крштењу, венчању, рођењу деце, опоруци, неким пословним трансакцијама – указују нам на човека који је збиља постојао, али нам не нуде задовољавајућу слику Шекспира–уметника. Ипак, зна се да је, из ко зна ког разлога, напустио родни Стратфорд на Авону и породицу негде 1588. и освануо у Лондону, где се – опет ко зна зашто – латио глумишта и као извођач и као писац текстова. Успешан од почетка до краја у обома, био је први који је своје песме и драме штампао и продавао публици, а постаје и сувласник чувеног позоришта „Глобус“. Позоришну каријеру окончава и повлачи се, 1611, у мировину у свој Стратфорд, с добицима који га сврставају у имућне. Прва збирка његових дела објављена је 1623. Опус му обухвата скоро четрдесет драма – трагедија, историјских комада, и комедија – као и 154 сонета и пет дужих поема. Шекспир је своје драме писао највећма невезаним стихом, обично у јампском пентаметру, и

поетском прозом, користећи веома широк друштвено– историјски дијапазон при избору сижеа. Његова поетичност, интелектуални сензибилитет и очито мултидисциплинарно познавање људског друштва и цивилизације учинили су да су га књижевни посленици одавно ставили на врх светске књижевне пирамиде, на коме ће засигурно и остати у долазећим вековима. Такође одавно, неки су се запитали откуд те особине и вредности у релативно необразованог провинцијалца, па се из тог породила чувена контроверза о томе „ко је написао дела Шекспирова“. Наравно, она је, суштински, бесмислена, колико и питање да ли је „Илијаду“ или „Одисеју“ срочио баш Хомер. Иза „Хамлета“, заувек, стоји именски код „Шекспир“, ма ко био иза овог потоњег.

Упркос тумачењу критичара и шекспиролога да се у наслову Шекспирове комедије „Средолетне ноћи сан“ (у Срба нетачно преведеног као „Сан летње ноћи“ и „Сновиђење у ноћ ивањску“) подразумева, парадоксално, ноћ летње дугодневице, у јуну месецу (иако се радња, без сумње, догађа у ноћи мајског славља), овде се, по први пут, износи теза да нема никаквог парадокса, јер је Шекспир, засигурно, као лето паганског календара пројектовао време измеђ мартовске равнодневице и јунске дугодневице, у чијој је средини управо ноћ радње комада, ноћ првог мајског млађака, кад су се, као и о јунској дугодневици, одржавале паганске светковине и славља; ноћ кад, такође, виле и натприродна бића вршљају.

„Сан“ је, наизглед, само урнебесна гротеска, с радњом постављеном у далекој паганској прошлости, у доба митског грчког јунака Тезеја, о чијој веридби и венчању с краљицом Амазонки, Хиполитом, радња делом говори. Паралелно овоме, одвијају се и збивања измеђ четворо младих Атињана, у чије љубавне односе и јаде се, у шуми надомак Атине, чаробним соковима збрковито мешају краљ вилењака Оберон и његов помоћник Пух. Трећа „радња у радњи“ је апсурдна међуигра коју, у част Тезејевог венчања, изводи група атинских занатлија. Но, испод урнебеса, назире се вишеслојна тематика: природа љубави, питања људског идентитета, сексуалности и односа измеђ полова, као и односа у патријархалном друштву које почиње да подлеже владарском упливу. Овој комедији популарност је само расла током векова, а од почетка двадесетог доживљава све спектакуларније изведбе и, као многи други Шекспирови комади, бројне филмске и телевизијске адаптације.

Бранислав Г. Ромчевић

СРЕДОЛЕТНЕ НОЋИ САН

ЛИЦА

ТЕЗЕЈ, Војвода атински.

ЕГЕЈ, отац ХЕРМИЈИН.

ЛИСАНДЕР, заљубљен у ХЕРМИЈУ.

ДИМИТАР, заљубљен у ХЕРМИЈУ.

ФИЛОСТРАТ, Тезејев управник за гозбе.

КЛИН, дрводеља.

ПАСИР, столар.

КАЛЕМ, ткач.

ДУВАЛО, мехокрп.

ГУБАЦ, котлокрп.

ГЛАДУШ, кројач.

ХИПОЛИТА, Краљица Амазонки, верена за Тезеја.

ХЕРМИЈА, кћер ЕГЕЈЕВА, заљубљена у ЛИСАНДРА.

ЈЕЛЕНА, заљубљена у ДИМИТРА.

ОБЕРОН, Краљ вилински.

ТИТАНА, Краљица вилинска.

ПУХ, или СЛАВКО ДРУГАР, вилењак.

ГРАШКОЦВАТ, вилењак.

ПАУЧИНКО, вилењак.

ЛЕПТИРАЦ, вилењак.

СЕМЕ СЕНФА, вилењак.

ПИРАМ, ТИЗБА, ЗИД, МЕСЕЧИНА, ЛАВ: лица у међуигри коју изводе лакрдијаши.

Остале виле и вилењаци што служе свога Краља и Краљицу. Пратиоци ТЕЗЕЈЕВИ и ХИПОЛИТИНИ.

МЕСТО РАДЊЕ: Атина, и Шума недалеко од ње.

ЧИН 1, ПРИЗОР 1. *Атина. Одаја у Палати Тезејевој.*

Наступе Тезеј, Хиполита, Филострат и Пратиоци.

Тезеј: Сад, лепа Хиполито, наш час брачни

Пристиже; четири дана срећна носе

Месец нов. Но, мнијем, како споро

Тај стари Месец чили! Мерак ми кочи,

Налик маћехи ил' удовици

Што дуго тањи приход младићев.

Хиполита: Четири дана брзо ће у ноћ заћи;

Четири ноћи брзо ће време одсањати;

А тад Месец, као лук сребрени

Тек свијен на небу, гледаће ноћ

Нашег славља.

Тезеј: Иди, Филострате,

Такни младеж атинску на ведрост;

Буди смео и жив дух радости;

Усмери жалобност к погребима;

Тај бледи друг није за славље нам. [*Изађе Филострат.*]

Хиполито, ја снубих те мачем,

И љубав твоју стекох ранив те;

Но венчаћу те друкчијим стилем,

Уз помпу, уз славље, уз гошћење.

[Наступе Егеј, Хермија, Лисандер и Димитар.]

Егеј: Срећан био Тезеј, наш славни војвода!

Тезеј: Хвала, добри Егеју; шта је ново код тебе?

Егеј: Ја дођох пун једа, са притужбом

На своје дете, ћерку Хермију.

Иступи, Димитре. Дични господине,

Тај човек пуст мој има да жени је.

Иступи, Лисандре. Војводо милосни,

Тај човек груд зачара кћери ми;

Ти, Лисандре, песме јој даваше,

И залогe љубне мењаше с кћери ми.

По месецу певаше уз прозор њен,

Гласом лажним стихе лажне љубави,

И украде њене маште дојам

Локнама косе ти, прстењем, трињем, тлапњама,

Ситнежју, трицама, цвећем, слаткишом – носцима

Дејства снажног на младост нејаку.

Лукавством узе срце кћери ми,

Скрену послух њен, што ми припада,

У одбој тврд; те, милосни војводо,

Буде л' да она неће ту, пред твојом милошћу,

Пристати да венча се с Димитром,

Молим за старо право атинско –
Пошто је моја, да смем је дати;
Што биће ил' овом господину,
Ил' смрти њеној, по закону нам,
Одмах примењеном у том случају.

Тезеј: Шта велиш, Хермијо? Знај, цуро лепа:

Отац твој треба ко бог да ти је;
Тај што створи лепоту ти, јест, и тај
Ком ти само си ко лик у воску
Који он утисну и моћ има
Да лик остави ил' га нагрди.

Димитар је господин изврстан.

Хермија: И Лисандер је.

Тезеј: Јест сам по себи;
Но овако, без гласа оца твог,
Други се мора сматрати бољим.

Хермија: Кам да отац мој гледне мојим очима.

Тезеј: Пре да очи ти морају судом његовим гледати.

Хермија: Молим милост твоју да ми прости.

Не знам која ме сила осмели,
Ни како то тиче чедност моју,
У том друштву да мисли износим;
Но молим милост твоју да сазнам
Најгоре што у том може ме снаћ
Одбијем ли венчат се с Димитром.

Тезеј: Ил' да те смакну, ил' да се лишиш

За веки веков друштва људскога.

Стог, лепа Хермијо, испитај жеље ти;

Мниј на младост ти, истражи си крв,

Да л', не даш ли се свог оца избору,

Можеш трпети ризу монашку,

Навек да заточена си у клоштару сенитом,

Да живиш ко сестра јалова сав живот,

Појућ химне плахе хладној, бесплодној Луни.

Трипут блажене те што тако крв своју свладају,

Да прођу такав девички хаџилук;

Ал' је земаљскије срећна ружа цеђена,

Но та што, венућ на трну чедном,

Расте, живи и мре у самотном блажју.

Хермија: Тако ћу ја расти, тако живети, тако мрети,

господине,

Пре но дати право на чедност ми

Том господину, чијем јарму немилком

Душа ми не пристаје да слободу преда.

Тезеј: Размисли; а до следећег млађа –

Дана овере, међ љубави ми и мене,

На вечиту везу заједништва –

Тог дана ил' се спреми да умреш

Због непослуха вољи свог оца,

Ил' удаш се за Димитра, како он хтеде;

Ил' на олтару Дијане обрeкнеш
Вечну аскезу и живот самца.

Димитар: Попусти, слатка Хермијо; Лисандре, уступи
Свој захтев махнити мом праву јамачном.

Лисандер: Ти оца јој љубав имаш, Димитре;
Мени дај Хермијину; њега жени.

Егеј: Презриви Лисандре! Јест, има љубав моју,
А што је моје, љубав ми даће му.

А моја је, и све право на њу
Ја преносим на Димитра.

Лисандер: Господине, рода сам доброг ко он,

Исто изгледан; љубав ми већа од његове;

Мој иметак у свему подједнак

Димитровом, аколи не већи;

И, што више је но све те хвале,

Мене предивна Хермија воли.

Што право своје тад да не тражим?

Димитар, у лице ћу му тврдит,

С ћерком Недара љубависаше, с Јеленом,

И душу јој доби; и она, госпа слатка, воли,

Ревно воли, с обожавањем воли,

Тог мрљавог и несталног човека.

Тезеј: Морам признати да то сам чуо,

И мних да о том с Димитром зборим,

Ал', будући препун ствари личних,

Мој ум то погуби. Но, Димитре, приђи;
И приђи, Егеју; са мнош идете,
Имам неки упут лични за обојицу.
Ти, пак, Хермијо лепа, гледај да спремиш се
Да жељи очевој склоности примериш;
Ил' те закон Атине предаје –
Што блажити никако не можемо –
Смрти, ил' завету жића самотног.
Дођи, моја Хиполито; како је, љубави?
Димитре и Егеју, крећите:
Морам вас рабити у неком послу
У вези с пиром нам, и с вама већати
О нечем потанко што вас се тиче.

Егеј: Следимо те послушно и с вољом. [*Изађу сви сем
Лисандра и Хермије.*]

Лисандер: Шта је, љубави моја! Што ти је образ тако блед?
Откуд да руже ту бледе тако брзо?

Хермија: Можда због мањка кише, коју бих лако могла
Лити им из провале очију својих.

Лисандер: Авај! По свему што икад читам,
Икад чух из приче ил' повести,
Ток праве љубави не тече глатко;

Него је ил' у роду различна, –

Хермија: О, муке! Да се превисок подвргне ниском.

Лисандер: Ил' неподударна гледе старости.

Хермија: О, злобе! Да престар се с младим свеже.

Лисандер: Ил' зависи од избора пријатеља, –

Хермија: О, пакла! Љубав бирати туђим очима.

Лисандер: Ил', ако у избору има склоности,

Рат, смрт, ил' болест опседну је,

Чинећи је ко звук пролазном,

Брзом као сен, прхком као сан;

Кратком ко муња у чађној ноћи,

Што, у гневу, открије небо и земљу,

А пре но што човек може „Гле!“ рећ,

Рађе је прождеру помрчине.

Тако живе, сјајне ствари се смету.

Хермија: Та ако драгане верне увек спотичу,

То важи тад ко указ судбински:

Тад да јад свој стрпљењу учимо,

Зато што мука то је навадна,

Припадна љубави ко мисли, сни и уздаси,

Жеље и сузе, страсти јадне друзи.

Лисандер: Добар став; стог почуј ме, Хермијо.

Имам тетку удову, газдиницу

С приходом велим, а деце нема.

Од Атине дом јој седам лига;

А менештује ко сина једног.

Тамо те, мила Хермијо, могу венчат;

А донде оштри закон атински

Гонит нас не може. Волиш ли ме, тад
Ноћас се кради из куће очеве;
А у шуми, један лиг ван града,
Где једном те сретох са Јеленом,
Да јутро мајско ми светкујемо,
Тамо ћу чекат на те.

Хермија: Добри мој Лисандре!
Кунем ти се Купида луком најјачим,
Златоглавом му најбољом стрелом,
Невиношћу гугутки Венериних,
Тим што душе сплиће и љубави миче,
И ватром што сажга Картаге краљицу
Кад виде се Тројац неверни под једром,
Свим клетвама што мушки их прекршише,
Бројнијим но што их жене рекоше,
Баш на том месту које ми заказа
Сутра ћу збиља наћи се с тобом.

Лисандер: Држи обећање, љубави. Гле, стиже Јелена.

[Наступи Јелена.]

Хермија: Свако добро, лепа Јелено! Камо?

Јелена: Зовеш ме лепом? То лепо пореци.
Димитар твоје лепо воли. О, срећног лепог!
Очи су ти звезде водиље; а слатки напев језика твог
Складнији од шеве уву чобанском
Кад жито зелени, кад пуп глога крене.

Болест је прилепна; о, да је и чар,
Твој бих кечила, лепа Хермијо, пре но што кренем.
Твој глас би уво ми кечило, око ми твоје,
Мој језик би кечио твог језика пев слатки.
Да је свет мој, а Димитар напосе,
Остатак дала бих да ти се преда.
О, учи ме том како изгледаш, и каквом вештином
Владаш кретом срца Димитровог.
Хермија: Мрштим се на њ, а ипак ме још воли.
Јелена: О, да ти мргоди вештини тој уче ми осмехе!
Хермија: Кунем га, а он ме ипак воли.
Јелена: Да могу ми молитве такву љубав таћи!
Хермија: Што више мрзим, то више ме следи.
Јелена: Што више волим, то више ме мрзи.
Хермија: Лудост му, Јелено, није преступ мој.
Јелена: Није, но лепота ти. Кам да мој преступ је тај!
Хермија: Теши се: више ми лице неће видети.
Лисандер и ја бежимо одавде.
Пре но што сам Лисандра смотрила,
Атина ми се ко рај чинила.
Па какве се дражи у љубави ми находе
Да он у пакао небо искрене!
Лисандер: Јелено, своје кане открићемо ти:
Ноћаске, када Феба примети
У водном зрцалу свој образ сребрни

И влатну траву одене бисерјем течним,
У време што бег драгана још крије,
Наумисмо красти се кроз атинске капије.

Хермија: И у шуми, где често смо ја и ти
На стељи од јаглаца бледих знале лежати,
Празнећи из груди тајне им слатке,
Ту ћемо се мој Лисандер и ја срести;
И отале од Атине очи скренути,
Да знанце нове тражимо и друштво туђе.
Збогом, слатка друго: моли за нас;

А теби да срећа Димитра да!
Реч држи, Лисандре: виду морамо кратити
Храну драгана до сутрашње тамне поноћи.

Лисандер: Хоћу, Хермијо моја. [*Изађе Хермија.*]
Јелено, збогом.

Да би, ко ти за њим, Димитар лудео за тобом! [*Изађе.*]

Јелена: Како је неко од другог срећнији!

По Атини лепом ко она држе ме сви.

Па шта? Димитар тако не мисли;

Неће да зна шта знају сем њега сви.

И како он греша, заљубљен у очи Хермије,

Тако и ја, љубећи особине му.

Ствари гадне и ружне, без вредности,

Љубав у лик и част може праметнути.

Љубав не гледа оком но умом;

Стог слепим се слика Купид крилати.
А ум љубави нема укус за суд:
Крила без очију значе журбу небрижну.
Стог вели се да Љубав је дете,
Јер се у избору често смете.
Ко што се у игри заричу дерани,
Тако је дечак Љубав кривоклетник свестрани:
Јер пре но што Димитар очи Хермији угледа,
Ко град клетве сипаше да мени само припада;
А кад тај град мало јаре од Хермије осети,
Он преста, а пљусак клетви се истопа.
Идем да кажем му о бегу лепе Хермије.
Тад он ће у шуму ноћаске
Следити њу; а за то обавештење
Примим ли хвала, трошак то драг је.
А тим каним да бол свој богатим:
Да га, док тамо и амо гре, мотрим. *[Изађе.]*